

סעודיה

מבחנית סעודיה, מתקפת חמאס על ישראל הייתה מכה פיגוע נגדה

בית המלוכה הסעודי מנסה לשרר עסקים כרגיל בין ועידת ענק להשקעות, שבוע האופנה וחילוקים עם רונאלדו, אבל המלחמה כבר שיבשה לו יוזמות מדיניות, ועלולה לחבל גם בתוכניות כלכליות • סעודיה לא יצאה בגלוי נגד חמאס, אך עדיין מעוניינת בנורמליזציה עם ישראל

לישראל סיום הסכסוך עם כל 22 מדינות ערב תמורת הקמת מדינה פלסטינית בגבולות 1967 שבירתה מורה ירושלים ופתרון "מוסכם" של בעיית הפליטים. ישראל מעולם לא הגיבה רשמית ובכך בעצם דחתה אותה. הסעודים אף נרתמו לאיחוי סעעים פוליטיים בין הפלסטינים, כאשר תיווכו את הסכם מכה ב-2007, שהביא להקמת ממשלת אחדות בין חמאס לפתח.

באופן מסורתי הסעודים תמכו בפתח, אך לא בארגונים הקיצונים משמאל או מהקצה הדתי (חמאס או הג'יהאד האסלאמי). סעודיה פעלה נחרצות נגד גורמי האסלאם הקיצוני בעקבות פיגועי מגדלי התאומים בארה"ב (15 אורחים סעודים היו מעורבים). האכזריות של חמאס, שמזכירה את דרכי הפעולה של דאע"ש, מנוגדת בעיניים סעודיות לערכי האסלאם ולאינטרס לקדם שלום ויציבות במזרח התיכון. בשנת 2014 אף הכריזה סעודיה על האחים המוסלמים, הארגון ממנו יצאה תנועת חמאס, כארגון טרור.

חיילי צבא סעודים. ברית ההגנה נפגעה צילום: AP - Amr Nabil

למעט כמה הצהרות המגנות את תגובת ישראל בעזה, בית המלוכה הסעודי מנסה לשרר "עסקים כרגיל". וכך, בימי המלחמה אירח יורש העצר, מוחמד בן סלמאן (הידוע בכינויו MBS), את ועידת ההשקעות השנתית, המכונה "דאבוס במדבר", בהשתתפות בכירי עולם העסקים. שבוע האופנה התקיים ללא שינוי. לא פחות חשוב מבחינת בית המלוכה ואזרחי הממלכה היה לקיים את מה שמכונה "עונת ריאד" - סדרת אירועים שנפתחה ב-28 באוקטובר, שבה מתארחים ספורטאים, שחקנים ומוסיקאים מרחבי העולם ומתקיימים מיצגים שונים ב-12 אתרים. כמה ימים קודם לכן, MBS נפגש עם נשיא פי"א והכדורגלן רונאלדו (המשחק בקבוצת אל-נצ'ר הסעודית), כדי להכריז על עריכת אליפות עולם ראשונה מסוגה בעולם בסעודיה ב-2024 שעניינה ספורט אלקטרוני (eSports).

בניגוד לדימוי שהממלכה מנסה לשרר, העסקים ממש לא כרגיל. המלחמה שיבשה כבר חלק מהיוזמות המדיניות של הממלכה, והיא עלולה לחבל גם בתוכניות הכלכליות. לא יהיה זה מופרז להעריך כי המלחמה מבחינת הסעודים הייתה סוג של מכה פיגוע.

הפיגוע הראשון היה בנורמליזציה של סעודיה עם ישראל דרך ארצות הברית. דוברים מאיראן ומחמאס הודו בפה מלא כי אחת המטרות של ההתקפה על ישראל הייתה לטרפד את הנורמליזציה. ציר "ההתנגדות" בהובלת איראן ראה בנורמליזציה המתגבשת מהלך אסטרטגי שנועד לשנות את מאזן הכוחות האזורי לטובת ארה"ב, ישראל, סעודיה ומדינות "הסכמי אברהם".

למהלך זה היו אמורות להיות השלכות ביטחוניות, מדיניות וכלכליות עצומות מבחינת סעודיה. מבחינה ביטחונית, ההסכם היה אמור לקשר אותה לברית הגנה עם ארה"ב. מבחינה מדינית, הוא היה אמור לחזק את ברית המדינות המתונות במזרח התיכון אל מול איראן ושלוחיה. לא פחות חשוב היה ההיבט הכלכלי: נורמליזציה עם ישראל היתה אמורה לסייע לפרויקטים לפיתוח כלכלי בסעודיה - במיוחד בעיר העתיד ניאום - אך גם באזור. כך, למשל, בפסגת ה-G20 שנערכה בהודו בספטמבר הכריז נשיא ארה"ב ג'ו ביידן על תכנית לבניית "מסדרון רכבות וספנות" שיקשר את הודו עם המזרח התיכון ואירופה, דרך סעודיה.

כתוצאה מהמלחמה, וככל הנראה כדי לבלום את הביקורת הצפויה מצד ציבורים ערביים ומוסלמים, סעודיה הודיעה על השעיית המשא ומתן לנורמליזציה עם ישראל.

פגיעה גם בחצר האחורית

הפיגוע השני היה ביציבות האזורית. המדיניות של סעודיה לאורך כל השנים היא לפעול להבטחת היציבות במזרח התיכון, שמבטיחה את היציבות של המשטר הסעודי והזרמת נפט ללא מפריע. לאחרונה, יציבות זו חשובה עוד יותר על רקע הרצון הסעודי למשוך משקיעים זרים ולפתח את מגזר התיירות בממלכה כחלק מ"חזון סעודיה 2030" שנועד לגוון את הכלכלה הסעודית. על כן סעודיה שמה קץ בשנת 2021 לחרם שהובילה על קטאר

דעה
פרופ' אלי פודה
מרצה בחוג ללימודי אסלאם ומזרח תיכון באוני' העברית וחוקר במכון "מיתוים"

בתקשורת יש גם קולות אחרים

אף שהצהרות חד-משמעיות נגד מעשי חמאס טרם הושמעו ממקבלי ההחלטות, נראה כי התקשורת הסעודית משקפת את רחשי הלב, לפחות במסדרונות הכוח.

בניגוד לעמדה האנטי-ישראלית של אל-ג'זירה הקטארית, המתחרה הסעודית אל-ערביה אימצה עמדה מתונה יותר. יעיד על כך הריאיון שבו תקפה מגישת הערוץ את ח'אלד משעל על פגיעה של חמאס באזרחים ישראלים. יוצא דופן ואמיץ במיוחד הוא מאמרו של טארק אל-חומייד, העורך לשעבר של א-שרק אל-אוסט היוצא בלונדון, שתקף ישירות את מנהיג חמאס, יחיא סינוואר, וקרא לו לגלות מנהיגות ולצאת מעזה - כפי שערפאת יצא מביירות ב-1982 - משום שהפך את החיים שם לגיהנום וכדי למנוע המשך שפיכות דמים. בתוך סעודיה עצמה התפרסמו לא מעט מאמרים המבקרים קשות את מעשי הזוועה של חמאס המנוגדים לאסלאם וגרמו גם נזק תדמיתי קשה ביותר לפלסטינים. זאת ועוד, נטען כי הפעולה אינה אפקטיבית מבחינת השגת היעד של הפלסטינים שהוא סיום הכיבוש והקמת שתי מדינות בגבולות 1967. בתקשורת הממלכתית וברשתות החברתיות ניתן למצוא כמוכן גם קולות אחרים, אולם נראה כי זו לא העמדה "למעלה".

גם אם לא יודה בכך פומבית, הממשל הסעודי מעוניין בהחלשת - אם לא בהעלמת - חמאס. העובדה שארגון כה קטן הצליח להשפיל את הממלכה הגדולה ולגרור לה להשעות את הנורמליזציה בוודאי לא תישכח. ב-31 באוקטובר מסר דובר הבית הלבן לענייני ביטחון לאומי, כי סעודיה עדיין מעוניינת לחתום על הסכם נורמליזציה עם ישראל לאחר סיום המלחמה. נראה אפוא כי הסעודים נחושים לממש את תוכניתם. בכך הם יהפכו את מכה הפיגוע למכה עסקה ויתנו מנה אחת אפיים לאיראן ושלוחיה - ובמיוחד לחמאס.

בסעודיה לא מעט מאמרים יצאו נגד מעשי הזוועה של חמאס המנוגדים לאסלאם. עוד נטען כי הפעולה אינה אפקטיבית ליעד הפלסטיני, שתי מדינות בגבולות 1967

ולאחרונה אף חידשה את יחסיה הדיפלומטיים עם איראן, על מנת לאבטח את אגפה המזרחי, והעמיקה את יחסיה עם סין. כל היוזמות הללו עלו בתוהו, כאשר חמאס פתח במתקפה הרצחנית, שהבהירה לסעודים - אם היה בכך עוד צורך - מי הם בעלי בריתה האמיתיים.

הפגיעה ביציבות האזורית פוגעת גם בחצר האחורית של סעודיה: הח'ותים השיעים בתימן, הנתמכים על ידי איראן. עוד ב-2015 פתחה סעודיה - לצד קואליציה של מדינות ערביות, מוסלמיות ומערביות - במבצע צבאי נגד הח'ותים, במטרה לסייע לנשיא המורח ובעל הברית שלהם, עבד רבו מנצור האדי, להשתלט מחדש על תימן. במהלך המלחמה אף נורו רקטות, טילים בליסטיים ובוצעו מתקפות של מל"טים מושים נגד אוכלוסייה אזרחית, תשתיות, בסיסי צבא, שדות תעופה ומתקני נפט בסעודיה. הסעודים לא הצליחו במשימתם בתימן והסתפקו בהשגת הפסקת אש ב-2022, וכך האיום הח'ותי על סעודיה לא הוסר. עתה המעורבות של הח'ותים במלחמה בעזה מאיימת שוב על סעודיה, שארבעה מחייליה נהרגו בתקרית גבול.

הצורך לשמור על היציבות האזורית הביא את הסעודים לאורך השנים להתערב גם בסכסוך הישראלי-פלסטיני, אף שהם מרוחקים גיאוגרפית. כבר ב-1981 פרסם יורש העצר הסעודי פהד יוזמת שלום, אולם היא נדחתה על ידי ישראל. כך גם היה ב-2002, כאשר יורש העצר עבדאללה פרסם יוזמת שלום, שתוקנה על ידי הליגה הערבית והתקבלה במרץ 2002 כיוזמת השלום הערבית. ביוזמה הוצע